

ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ КУЩІВ РОДУ *SPIRAEA* L. ОБ'ЄКТІВ ОЗЕЛЕНЕННЯ ХЕРСОНЩИНИ

Бойко Тетяна

канд. біол. наук, доцент кафедри лісового та садово-паркового господарства
Херсонський державний аграрно-економічний університет

t-boiko2015@ukr.net

Анотація. В статті розглянуті еколого-біологічні особливості кущів роду *Spiraea* L., які включені до об'єктів озеленення Херсонської області. Встановлено 23 види, які проаналізовані за термінами цвітіння, зимостійкістю та посухостійкістю.

Ключові слова: кущі, об'єкти озеленення, зимостійкість, посухостійкість.

Abstract. The article examines the ecological and biological features of the bushes of the genus *Spiraea* L., which are included in the landscaping objects of the Kherson region. 23 species were established, which were analyzed according to the timing of flowering, their winter hardiness and drought resistance.

Keywords: shrubs, landscaping objects, winter resistance, drought resistance.

Постановка проблеми. У системі озеленення населених пунктів кущі займають особливе місце, надають існуючим об'єктам завершеного вигляду, доповнюють деревні групи, а також використовуються як окремі елементи паркових насаджень [14]. Однак, до сьогодні їм не приділялося достатньої уваги в озелененні міста, в насадженнях загального призначення їх асортимент обмежений, немає загальної оцінки їх використання [13]. Обґрунтоване застосування кущів дозволить підвищити естетичну і рекреаційну функцію території, поліпшить якісні показники середовища [15].

Мета дослідження. Одна з провідних ролей в озелененні Херсонщини належить видам роду *Spiraea* L. [4]. Вони входять до складу бордюрних насаджень, живих огорож, малих та великих груп, деякі екземпляри використовуються як партерні солітери [9,10]. Таким чином, встановлення видового складу та еколого-біологічних властивостей, виявлення найбільш стійких до умов Херсонщини видів роду *Spiraea* становить значний науковий та практичний інтерес.

Результати дослідження. Дослідження проведені нами протягом 2017 - 2021 року дозволили встановити видовий склад спірей. Ідентифікацію видів проводили за довідковою літературою та науковими публікаціями [1, 8, 11]. Загалом нами відмічено на території дослідження в різних об'єктах озеленення (в тому числі і приватному) 23 види роду *Spiraea*. Види дослідженої території належать до листопадних кущів, включають як низькорослі види

(0,4 - 0,7 м), так і високорослі (1,5 - 2,0 м). Кущі спірей можуть мати каскадну, напівкулясту, пірамідальну, плакучу або прямостоячу життєву форму. Високої декоративності спіреї набувають під час цвітіння. Суцвіття можуть утворюватись як на кінцях пагонів так і рівномірно всьому пагоні та мати різне забарвлення.

В озелененні населених місць Херсонської області використовують види роду *Spiraea*, які квітнуть навесні та влітку. До весняноквітучих видів ми віднесли 12 видів (*Spiraea x arguta* Zab., *S. bella* Sims., *S. chamaedifolia* L., *S. x cinerea*, *S. crenata* L., *S. hypericifolia*, *S. media* Fr. Schmidt, *S. x multiflora* Zab., *S. nipponica* Maxim., *S. prunifolia* Sieb. et Zucc., *S. thunbergii* Sieb., *S. x vanhouttei* (Briot) Zab.), до літньоквітучих – 11 видів (*Spiraea alba* Du Roi, *S. albiflora* (Miq.) Zbl., *S. betulifolia* Pall., *S. x billardii* Herincq, *S. x bumalda* Burv., *S. douglasii* Hook., *S. humilis* L., *S. latifolia* (Aiton) Borkh., *S. salicifolia* L., *S. tomentosa* L., *S. japonica* L.). Такий поділ видів роду *Spiraea* на групи за терміном цвітіння, є основою для підбору агротехніки догляду за ними. Весняноквітучі види необхідно обрізати відразу після цвітіння, а види, які квітнуть влітку – лише навесні.

Більшість представників роду спірея є невибагливими до ґрунтових умов, є переважно світлолюбними, морозостійкими, димостійкими та газостійкими, добре переносять міські умови [1].

Аналіз зимостійкості видів роду *Spiraea* Херсонщини проводився за п'ятибальною шкалою [2, 12] та виявив, що більшість видів мають високий бал зимостійкості. У деяких видів (*Spiraea x multiflora*, *Spiraea x billardii*, *Spiraea x bumalda*, *Spiraea douglasii*, *Spiraea thunbergii*, *Spiraea prunifolia*, *Spiraea humilis*) в особливо вітряні зими підмерзали края однорічних пагонів. За досліджений період такі випадки були досить рідкісними, тому вищеперелічені рослини можна рекомендувати до впровадження в озеленення на території Херсонської області разом з іншими видами [3, 5]. У випадку підмерзання пагонів, їх видаляють, і рослини відновлюються протягом наступного вегетаційного сезону.

Аналіз посухостійкості видів роду *Spiraea* за п'ятибальною шкалою [2] виявив, що рослини є достатньо витривалими до посушливого клімату. Кущі, які менш витривалі до посухи (*Spiraea x billardii*, *Spiraea x bumalda*, *Spiraea douglasii*, *Spiraea x multiflora*, *Spiraea bella*, *Spiraea prunifolia*), в тривалі посушливі періоди скидали листя. Тому ці види ми позначаємо як середньопосухостійкі, потребують регулярного поливу, особливо в періоди посухи.

Досліджені види роду *Spiraea* мають високі фітонцидні властивості, що збільшує їх санітарно-гігієнічний вплив в оздоровленні навколишнього середовища. Це робить їх цінним елементом при озелененні загальноосвітніх навчальних закладів, лікарень, санаторіїв та рекреаційних зон.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. Спіреї успішно використовуються у об'єктах озеленення Херсонської області [6, 7, 14]. Однак, найбільш поширеними є кілька видів: *Spiraea x arguta*, *Spiraea chamaediyfolia*, *Spiraea japonica*, *Spiraea media*, *Spiraea salicifolia*, *Spiraea x vanhouttei*. Інші види переважно трапляються в приватному озелененні або в приватних закладах гостинності. Низькорослі спіреї часто використовують для створення бордюрів в пристовбурових колах навколо дерев або вищих кущів. Високорослі види традиційно використовуються для створення гарноквітухих живоплотів в різних об'єктах озеленення.

Окремими випадками є створені моносади з комбінацією різних видів спіреї, що дозволяє враховувати різноманітність їх декоративних якостей, таких як форма та забарвлення листя, розмір та форма куща, а також форма та забарвлення суцвіть.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белемєць Н.М. Види роду *Spiraea* (*Rosaceae*) природної флори України (таксономія, біоекологічні особливості, поширення, використання): автореф. дис. ... канд. біол. наук: 03.00.05. Київ, 2018. 22 с.
2. Бойко Т.О., Бойко П.М., Січна Ю.М. Зимостійкість та морозостійкість *Albizia julibrissin* Durazz в умовах м. Херсона. Інтродукція рослин: Міжнародний науковий журнал. 2017. № 4. С. 63-68.
3. Бойко Т.О., Дементьєва О.І. Проблеми підбору асортименту для створення зелених насаджень в м. Херсон. Міжнародної науково-практичної конференції «Інтродукція рослин на Волино-Поділлі: наука, освіта, мистецтво формування ландшафту, виробництво»: матеріали Міжнародної наук.-практ. конференції (Тернопіль, 17-18 травня, 2018 р.) [ред.кол.: В. Черняк (відп. ред.) та ін.]; Тернопільський ОКППО. Тернопіль: Крок, 2018. С. 48-50.
4. Бойко Т.О., Стіхін З.М., Мігуля О. Використання гарноквітухих деревних рослин в озелененні загальноосвітніх навчальних закладів міста Херсону. Наукові читання імені В.М. Виноградова: матеріали першої відкритої регіон. наук.-практ. інтерн.-конф. (23-24 травня 2019 року, Херсон). 2019. С. 107-110.
5. Бойко Т.О. Критерії до підбору основного та додаткового асортименту деревних рослин для зеленого будівництва у місті Херсон. Матеріали I відкритої регіональної науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої 5-річчю заснування кафедри лісового та садово-паркового господарства ДВНЗ «ХДАУ» 23-24 травня 2019 року. Херсон.
6. Бойко Т. О., Грищенко В. А., Корінь І. В., Лаханська Д. В. Особливості підбору рослин для міжквартального озеленення у містах півдня України. Theoretical and practical

scientific achievements: research and results of their implementation: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 1), September 3, 2021. Pisa, Italian Republic: European Scientific Platform. 55-57.

7. Дементьева О. І., Котляр К. О. Використання декоративних кущів для озеленення об'єктів різного цільового призначення. Матеріали V-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Екологічні проблеми навколишнього середовища та раціонального природокористування в контексті сталого розвитку» м. Херсон, 27–28 жовтня. 2022 р. Херсон, 2022. С.

8. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Покритонасінні : Довідник. Ч. II / [Кохно М. А., Трофименко Н. М., Пархоменко Л. І. та ін.]. – К. : Фітосоціоцентр, 2005. – 716 с., іл.

9. Кучерявий В. П. Озеленення населених місць: Підручник. Львів: Світ, 2005. 456 с.

10. Кучерявий В. П., Кучерявий В. В. Озеленення населених місць: Підручник. Львів: Світ, 2019. 456 с.

11. Чекліст рослин і грибів Ботанічного саду Херсонського державного університету / Відп. ред. М. Ф. Бойко. Херсон: Айлант, 2011. 108 с.

12. Boiko T., Boiko P. Evaluation introduction *Albizia julibrissin* Durazz in Kherson city. Path of Science. 2017. Т. 3. №. 1. 3-1-3.7.

13. Boiko T., Dementieva O., Omelianova V., Strelchyuk L. (2020). Ornamental woody plants assortment expansion in landscaping the cities of Southern Ukraine. 20-th International multidisciplinary scientific geoconference SGEM 2020. 595-602.

14. Boiko T., Melnyk R., Kovalevskiy S., Boiko L., Boiko P. (2020). Ecological and biological characteristics of shrubs in the urban ecosystems of Kherson (Ukraine). 20-th International multidisciplinary scientific geoconference SGEM 2020. 539-548.

15. Lavrys V. Yu., Dementieva O.I. Specificity of using ornamental shrubs in planting areas for different purposes under conditions of southern Ukraine. Таврійський науковий вісник. № 130. 2023. 436- 442.